

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2013. gada 17. oktobrī*

Romas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām — 3. pants un 7. panta 2. punkts — Pušu izvēles brīvība — Ierobežojumi — Imperatīvās normas — Direktīva 86/653/EEK — Pašnodarbināti tirdzniecības pārstāvji — Preču pirkuma vai pārdošanas līgumi — Pārstāvības līguma laušana pēc pilnvarotāja ierosmes — Valsts transponējošais tiesiskais regulējums, kurā paredzēta aizsardzība, kas pārsniedz direktīvā noteiktās minimālās prasības un paredz arī tirdzniecības pārstāvju aizsardzību pakalpojumu sniegšanas līgumu ietvaros

Lieta C-184/12

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši 1988. gada 19. decembra Pirmajam protokolam par to, kā Eiropas Kopienu Tiesa interpretē 1980. gada 19. jūnijā Romā parakstīšanai atklāto Konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, ko *Hof van Cassatie* (Beļģija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 5. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2012. gada 20. aprīlī, tiesvedībā

United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV

pret

Navigation Maritime Bulgare.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*], tiesneši K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*], A. O'Kifs [*A. Ó Caoimh*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente) un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerālvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Navigation Maritime Bulgare* vārdā – *S. Van Moorlegheem, advocaat*,

— Beļģijas valdības vārdā – *T. Materne* un *C. Pochet*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *R. Troosters* un *M. Wilderspin*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2013. gada 15. maija tiesas sēdē,

* Tiesvedības valoda – holandiešu.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 1980. gada 19. jūnijā Romā parakstīšanai atklātās Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (OV L 266, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Romas konvencija”), 3. pantu un 7. panta 2. punktu, lasot tos kopā ar Padomes 1986. gada 18. decembra Direktīvu 86/653/EEK par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem (OV L 382, 17. lpp.).
- 2 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas iesniegts saistībā ar strīdu starp *United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV* (turpmāk tekstā – “Unamar”), saskaņā ar Beļģijas tiesībām dibinātu sabiedrību, un *Navigation Maritime Bulgare* (turpmāk tekstā – “NMB”), saskaņā ar Bulgārijas tiesībām dibinātu sabiedrību, par dažādām atlīdzībām, kuras, iespējams, maksājamas pēc tam, kad *NMB* izbeidza tirdzniecības pārstāvības līgumu, kas līdz šim bija saistījis abas šīs sabiedrības.

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

Konvencija par starptautiskās arbitrāžas lēmumu atzišanu un izpildīšanu

- 3 1958. gada 10. jūnijā Ņujorkā parakstītās Konvencijas par starptautiskās arbitrāžas lēmumu atzišanu un izpildīšanu (*Recueil des traités des Nations unies*, 330. sēj., 3. lpp.) II panta 1. un 3. punkts ir šādi:
“1. Katra Līgumslēdzēja Valsts atzīst rakstveida nolīgumu, pēc kura puses apņemas nodot šķīrējtiesām visus vai kādus strīdus, kas radušies vai var rasties starp tām sakarā ar kādām līguma vai citām tiesiskajām attiecībām, kuru objekts var būt šķīrējtiesas izskatīšanas priekšmets.

[..]

3. Līgumslēdzējas Valsts tiesai, ja tai iesniedz prasību jautājumā, par kuru puses noslēgušas šajā pantā paredzēto nolīgumu, pēc vienas puses lūguma jānosūta puses šķīrējtiesā, ja neatzīs, ka minētais nolīgums nederīgs, zaudējis spēku vai to nevar izpildīt.”

Savienības tiesības

Romas konvencija

- 4 Romas konvencijas 1. panta, kura nosaukums ir “Konvencijas piemērošanas joma”, 1. punktā ir paredzēts:
“Šīs konvencijas normas piemēro līgumsaistībām jebkurā situācijā, kurā ir izvēle starp dažādu valstu tiesību aktiem.”
- 5 Romas konvencijas 3. pantā ar nosaukumu “Izvēles brīvība” ir noteikts:
“1. Līgumu reglamentē tiesību akti, kurus izvēlas puses. Izvēlei ir jābūt skaidri izteiktai vai pietiekami skaidri paustai līguma noteikumos vai pēc lietas apstākļiem. Puses pēc savas izvēles var izvēlēties tiesību aktus, kas piemērojami visam līgumam vai tikai tā daļai.

2. Puses var jebkurā laikā vienoties piemērot līgumam tiesību aktu, kas nav tas tiesību akts, kurš sākotnēji to reglamentēja, vai nu agrākas izvēles dēļ, kas izdarīta saskaņā ar šo pantu, vai saskaņā ar citiem šīs konvencijas noteikumiem. Jebkura pušu jauna vienošanās par piemērojamiem tiesību aktiem, kas veikta pēc līguma noslēgšanas, neskar tā formālo spēkā esamību saskaņā ar 9. pantu, kā arī nekaitē trešo personu tiesībām.

3. Fakts, ka puses ir izvēlējušās citas valsts tiesību aktu, izvēloties vai neizvēloties arī citas valsts tiesu iestādi, ja visi citi konkrētajā situācijā būtiskie elementi izvēles veikšanas laikā ir saistīti tikai ar vienu valsti, neskar to attiecīgās valsts tiesību normu piemērošanu, no kurām nevar atkāpties ar līgumu, turpmāk sauktām “imperatīvās normas”.

4. Pušu piekrišanas pastāvēšanu un spēkā esamību saistībā ar piemērojamo tiesību aktu izvēli nosaka saskaņā ar 8., 9. un 11. pantu.”

6 Konvencijas 7. pantā, kura nosaukums ir “Imperatīvās normas”, ir noteikts:

“1. Piemērojot kādas valsts tiesību aktus saskaņā ar šo konvenciju, var atzīt citas valsts, ar kuru situācija ir cieši saistīta, tiesību aktu imperatīvās normas, ja un ciktāl saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem šādas normas ir jāpiemēro neatkarīgi no līgumam piemērojamiem tiesību aktiem. Apsverot jautājumu par attiecīgo imperatīvo normu atzīšanu, ņem vērā to raksturu un mērķi, un to piemērošanas vai nepiemērošanas sekas.

2. Nekas šajā konvencijā neierobežo valsts, kurā atrodas tiesa, tiesību normu piemērošanu gadījumā, kad tās ir obligātas, neatkarīgi no tā, kurus tiesību aktus līgumam piemēro citos gadījumos.”

7 Atbilstoši šīs pašas konvencijas 18. pantam, kura nosaukums ir “Vienveidīga tulkošana”:

“Tulkojot un piemērojot iepriekšminētās vienveidīgās normas, ņem vērā to starptautisko raksturu un vēlamību nodrošināt vienveidīgumu to tulkošanā un piemērošanā.”

Regula (EK) Nr. 593/2008

8 Romas konvencija ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Regulu (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (OV L 177, 6. lpp.; turpmāk tekstā – “Regula Roma I”). Šīs regulas 9. panta, kura nosaukums ir “Prevalējošas imperatīvas normas”, 1. un 2. punkts ir šādi:

“1. Prevalējošas imperatīvas normas ir normas, kuru ievērošanu valsts uzskata par būtisku sabiedrības interešu aizsardzībai, piemēram, savas politiskās, sociālās un ekonomiskās kārtības nodrošināšanai, tiktāl, ka šīs normas piemēro jebkurai situācijai, kura ir to darbības jomā, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti būtu piemērojami līgumam saskaņā ar šo regulu.

2. Nekas šajā regulā neierobežo tiesas atrašanās valsts tiesību aktos paredzēto prevalējošo imperatīvo normu piemērošanu.”

Direktīva 86/653

9 Direktīvas 86/653 preambulas pirmie četri apsvērumi ir formulēti šādi:

“tā kā ierobežojumi tiesībām veikt uzņēmējdarbību un brīvībai sniegt pakalpojumus attiecībā uz starpniekiem tirdzniecībā, rūpniecībā un amatniecībā ir atcelti ar Direktīvu 64/224/EEK [..];

tā kā atšķirības valstu tiesību aktos par pārstāvību tirdzniecībā būtiski ietekmē konkurences nosacījumus un šīs darbības veikšanu Kopienā un kaitē gan tirdzniecības pārstāvju aizsardzībai attiecībā ar viņu pilnvarotājiem, gan arī tirdzniecības darījumu drošībai; tā kā turklāt šīs atšķirības var būtiski kavēt tirdzniecības pārstāvības līgumu noslēgšanu un darbību, ja pilnvarotājs un tirdzniecības pārstāvis darbojas dažādās dalībvalstīs;

tā kā preču tirdzniecībai starp dalībvalstīm būtu jānotiek saskaņā ar nosacījumiem, kas ir līdzīgi vienota tirgus nosacījumiem, un tas rada vajadzību tuvināt dalībvalstu tiesību sistēmas tā, lai kopējais tirgus varētu pareizi darboties; tā kā šajā sakarā noteikumi par tiesību aktu pretrunām attiecībā uz pārstāvību tirdzniecībā nenovērš iepriekš minētās neatbilstības un arī nespētu novērst pat tad, ja tos vienādotu, un tāpēc ieteiktā saskaņošana ir vajadzīga neatkarīgi no šiem noteikumiem;

tā kā šajā sakarā tiesiskajām attiecībām starp tirdzniecības pārstāvjiem un pilnvarotājiem ir jābūt prioritātei.”

10 Šīs direktīvas 1. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Šajā direktīvā paredzētos saskaņošanas pasākumus piemēro dalībvalstu normatīviem un administratīviem aktiem, kas reglamentē attiecības starp tirdzniecības pārstāvi un pilnvarotāju.

2. “Šajā direktīvā “tirdzniecības pārstāvis” nozīmē pašnodarbinātu starpnieku, kuram ir pastāvīgas pilnvaras apspriest preču pirkšanu vai pārdošanu citas personas vārdā, turpmāk sauktu par “pilnvarotāju”, vai apspriest un slēgt šādus darījumus minētā pilnvarotāja vārdā.”

11 Šīs pašas direktīvas 17. pantā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tirdzniecības pārstāvis pēc pārstāvja līguma izbeigšanas saņem atlīdzību saskaņā ar 2. punktu vai kompensāciju par zaudējumiem saskaņā ar 3. punktu.

2.

a) Tirdzniecības pārstāvim ir tiesības uz atlīdzību, ja [un tiktāl, ciktāl]:

— viņš pilnvarotājam ir atradis jaunus klientus vai ir būtiski palielinājis viņa darījumu apjomu ar esošajiem klientiem, un pilnvarotājs turpina gūt ievērojamus ienākumus no darījumiem ar šādiem klientiem,

un

— šī atlīdzība jāmaksā [šīs atlīdzības izmaksa ir taisnīga], ņemot vērā visus apstākļus un jo īpaši komisijas naudu, ko tirdzniecības pārstāvis zaudējis darījumos ar šiem klientiem. Dalībvalstis var paredzēt, ka šajos nosacījumos jāietver arī tas, vai piemēro tirdzniecības ierobežošanas klauzulu 20. panta nozīmē;

b) atlīdzības summa nedrīkst būt lielāka par viena gada atlīdzības summu, ko aprēķina no tirdzniecības pārstāvja gada vidējā atalgojuma iepriekšējos piecos gados, un, ja līgums noslēgts pirms mazāk nekā pieciem gadiem, atlīdzību aprēķina no vidējā atalgojuma konkrētajā laika posmā;

c) šādas atlīdzības piešķiršana neliedz tirdzniecības pārstāvim pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu.

3. Tirdzniecības pārstāvim ir tiesības uz kompensāciju par zaudējumiem, ko viņš cieš tādēļ, ka izbeigtas viņa attiecības ar pilnvarotāju.

Šādi zaudējumi var rasties īpaši tad, ja attiecības izbeidz šādos apstākļos:

- tirdzniecības pārstāvim ir liegta komisijas nauda, ko viņam būtu devusi pienācīga pārstāvja līguma izpilde, nodrošinot pilnvarotājam būtiskus ienākumus, kas saistīti ar tirdzniecības pārstāvja darbību,
- un/vai tirdzniecības pārstāvim nav dota iespēja dzēst izmaksas un izdevumus, kas viņam radušies, pildot pārstāvja līgumu saskaņā ar pilnvarotāja padomiem.

[..]

5. Tirdzniecības pārstāvis zaudē savas tiesības uz atlīdzību gadījumos, kas paredzēti 2. punktā, vai uz zaudējumu kompensāciju gadījumos, kas paredzēti 3. punktā, ja gada laikā pēc līguma izbeigšanas viņš pilnvarotājam nav paziņojis, ka negatavojas atteikties no savām tiesībām.

[..]”

12 Saskaņā ar minētās direktīvas 18. pantu:

“Atlīdzību vai kompensāciju, kas minēta 17. pantā, nemaksā, ja:

- a) pilnvarotājs ir izbeidzis pārstāvja līgumu tirdzniecības pārstāvja tāda pārkāpuma dēļ, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem attaisno tūlītēju pārstāvja līguma izbeigšanu;

[..].”

13 Atbilstoši Direktīvas 86/653 22. pantam dalībvalstīm tā savās tiesībās bija jātransponē līdz 1989. gada 31. decembrim.

Valstu tiesības

Beļģijas likums par tirdzniecības pārstāvību

14 1995. gada 13. aprīļa Likuma par tirdzniecības pārstāvības līgumu (1995. gada 2. jūnija *Moniteur belge*, 15621. lpp.; turpmāk tekstā – “Likums par tirdzniecības pārstāvību”) 1. panta pirmā daļa, ar ko Beļģijas tiesību sistēmā tika transponēta Direktīva 86/653, ir šāda:

“Tirdzniecības pārstāvības līgums ir līgums, ar kuru viena puse, tirdzniecības pārstāvis, pastāvīgi un pret atlīdzību otras puses, pilnvarotāja, uzdevumā, tomēr bez tā norādēm, apspriež un, iespējams, noslēdz darījumus minētā pilnvarotāja vārdā un uz tā rēķina.”

15 Minētā likuma 18. panta 1. un 3. punktā ir paredzēts:

“1. Ja tirdzniecības pārstāvības līgums ir noslēgts uz nenoteiktu laiku vai uz noteiktu laiku ar iespēju to izbeigt agrāk, katra puse to var izbeigt, ievērojot uzteikuma termiņu.

[..]

3. Līgumslēdzējs, kas izbeidz līgumu, neatsaucoties uz kādu no 19. panta pirmajā daļā paredzētajiem iemesliem vai neievērojot 1. panta otrajā daļā paredzēto uzteikuma termiņu, maksā otram līgumslēdzējam kompensāciju, kas atbilst parastajai atlīdzībai par minēto uzteikuma termiņu vai tā atlikušo daļu.”

16 Šī likuma 20. panta pirmajā daļā ir noteikts:

“Pēc līguma izbeigšanas tirdzniecības pārstāvim ir tiesības uz kompensāciju, ja tas pilnvarotājam ir ieguvis jaunus klientus vai būtiski paplašinājis tirdzniecības attiecības ar jau esošajiem klientiem, ja pilnvarotājam no tā varētu rasties būtiskas priekšrocības.”

17 Saskaņā ar šā likuma 21. pantu:

“Ja tirdzniecības pārstāvim ir tiesības uz 20. pantā minēto kompensāciju un ja tā pilnībā nesedz ciestos zaudējumus, tirdzniecības pārstāvis papildus šai kompensācijai var prasīt zaudējumu atlīdzību, kas atbilst starpībai starp faktiski ciesto zaudējumu summu un iepriekš minēto kompensāciju, tomēr ar nosacījumu, ka apgalvoto zaudējumu apmērs ir jāpierāda.”

18 Likuma par tirdzniecības pārstāvības līgumu 27. pantā ir noteikts, ka:

“Neskarot tādu starptautisku nolīgumu, kuru dalībvalsts ir arī Beļģija, piemērošanu, visām tirdzniecības pārstāvja, kura galvenā darbības vieta ir Beļģijā, darbībām ir piemērojamas Beļģijas tiesību normas un tās ietilpst Beļģijas tiesu jurisdikcijā.”

Bulgārijas komerciesības

19 Bulgārijā Direktīva 86/653 ir transponēta ar Komerclikuma grozījumiem (2006. gada 21. jūlija *DV* Nr. 59).

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

20 *Unamar* kā *NMB* tirdzniecības pārstāvis 2005. gadā noslēdza tirdzniecības pārstāvības līgumu ar mērķi veikt regulārus jūras transporta pakalpojumus ar *NMB* piederošajiem konteineriem. Līgumā, kas bija noslēgts uz vienu gadu un ik gadus pagarināts – pēdējoreiz līdz 2008. gada 31. decembrim –, bija paredzēta Bulgārijas tiesību piemērošana un ar līgumu saistītos strīdus bija paredzēts izskatīt Rūpniecības un tirdzniecības palātas Šķirējtiesas palātā Sofijā (Bulgārija). Ar 2008. gada 19. decembra apkārtrakstu *NMB* saviem pārstāvjiem paziņoja, ka finansiālu apsvērumu dēļ tā ir spiesta izbeigt līgumattiecības. Tādēļ ar *Unamar* noslēgtais pārstāvības līgums tika pagarināts tikai līdz 2009. gada 31. martam.

21 Uzskatīdama, ka pārstāvības līgums ir ticis izbeigts prettiesiski, *Unamar* 2009. gada 25. februārī cēla prasību pret atbildētāju *Rechtbank van koophandel van Antwerpen* (Antverpenes Tirdzniecības lietu tiesa), prasot piespriest *NMB* atlīdzināt dažādus zaudējumus atbilstoši Likumam par tirdzniecības pārstāvību, konkrētāk, kompensāciju par uzteikuma termiņu, kompensāciju par līguma izbeigšanu un papildu kompensāciju saistībā ar personāla atlaišanu, kopā EUR 849 557,05 apmērā.

22 *NMB* savukārt šajā pašā tiesā vērsās pret *Unamar*, lai saņemtu samaksu par atlikušo kravu EUR 327 207,87 apmērā.

23 *Unamar* uzsāktās tiesvedības ietvaros *NMB*, pamatodamās uz tirdzniecības pārstāvības līgumā ietverto šķirējklauzulu, izvirzīja iebildi par nepieņemamību saistībā ar Beļģijas tiesas kompetences izskatīt šo lietu neesamību. Apvienojusi abas lietas, kurās prasītāja bija viena vai otra lietas dalībiece, *Rechtbank van koophandel van Antwerpen* ar 2009. gada 12. maija spriedumu atzina, ka *NMB* iebildumi par kompetences neesamību ir nepamatoti. Šī tiesa būtībā atzina, ka Likuma par tirdzniecības pārstāvību 27. pants ir tieši piemērojama vienpusēja kolīziju norma, jo tā ir “imperatīva”, kā rezultātā izvēle piemērot ārvalsts tiesības nav spēkā.

- 24 Ar 2010. gada 23. decembra spriedumu *Hof van beroep te Antwerpen* [Antverpenes Apelācijas tiesa] daļēji apmierināja *NMB* apelācijas sūdzību par 2009. gada 12. maija spriedumu, piespriežot *Unamar* samaksāt EUR 77 207,87 par atlikušo kravu, likumiskajai procentu likmei pieskaitot nokavējuma procentus, kā arī segt tiesāšanās izdevumus. Turklāt tā norādīja uz savas kompetences lemt par *Unamar* prasību par zaudējumu atlīdzību neesamību, pamatojoties uz tirdzniecības pārstāvības līgumā ietvertu šķirējklausulu, ko šī tiesa atzina par piemērojamu. Tā uzskatīja, ka Likums par tirdzniecības pārstāvību nav imperatīvas tiesību normas un nav arī Beļģijas starptautiskās *jus cogens* Romas konvencijas 7. panta izpratnē. Turklāt tā uzskatīja, ka līgumslēdzēju izvēlētajās Bulgārijas tiesībās *Unamar* kā *NMB* kuģniecības pārstāvim ir paredzēta Direktīvā 86/653 garantētā aizsardzība, kaut arī tajā it noteikta tikai minimālā aizsardzība. Šādus apstākļos minētā tiesa uzskatīja, ka jāprevalē ir pušu gribas autonomijas principam un tādēļ piemērojamas ir Bulgārijas tiesības.
- 25 *Unamar* pret šo *Hof van beroep te Antwerpen* iesniedza kasācijas sūdzību. No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka *Hof van Cassatie* [Kasācijas tiesa] uzskata, ka no Likuma par tirdzniecības pārstāvību rašanās vēstures izriet, ka tā 18., 20. un 21. pants ir uzskatāmi par imperatīvām normām Direktīvas 86/653 imperatīvā rakstura dēļ, ko tā savukārt pārnes uz valsts tiesību sistēmu. No minētā likuma 27. panta izriet, ka tā mērķis ir tirdzniecības pārstāvjiem ar galveno darbības vietu Beļģijā, neraugoties uz tiesībām, par kurām ir notikusi vienošanās līgumā, sniegt Beļģijas obligāti piemērojamās tiesību normās paredzēto aizsardzību.
- 26 Šādos apstākļos *Hof van Cassatie* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai – arī ņemot vērā [Likuma par tirdzniecības pārstāvību] 18., 20. un 21. panta klasifikāciju atbilstoši Beļģijas tiesībām par imperatīvām normām Romas konvencijas [..] 7. panta 2. punkta nozīmē – šīs konvencijas 3. pants un 7. panta 2. punkts, attiecīgi kombinācijā ar [..] Direktīvu 86/653 [..], ir interpretējami tādējādi, ka atbilstoši tiem šim līgumam būtu piemērojamas dalībvalsts, kurā atrodas tiesa, tiesību normas, kuras sniedz plašāku aizsardzību par direktīvā [86/653] paredzēto minimālo aizsardzību, arī tad, ja izrādās, ka līgumam ir piemērojamas kādas citas Eiropas Savienības dalībvalsts tiesības, kurās arī ir transponētas direktīvas [86/653] prasības par minimālo aizsardzības līmeni?”

Par prejudiciālo jautājumu

- 27 Iesākumā ir jāprecizē, ka, pirmkārt, atbilstoši Romas konvencijas Pirmajam protokolam, kas stājās spēkā 2004. gada 1. augustā, lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus par šo konvenciju ir Tiesas kompetencē. Atbilstoši Pirmā protokola 2. panta a) punktam *Hof van Cassatie* ir tiesības lūgt Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu par jautājumu, kas radies tajā izskatāmā lietā, kura attiecas uz Romas konvencijas noteikumu interpretāciju.
- 28 Otrkārt, neraugoties uz to, ka jautājums par kompetenci izskatīt pamatlietu ticis caurlūkots gan pirmajā instancē, gan apelācijas instancē, iesniedzējtiesa Tiesai ir uzdevusi tikai vienu jautājumu par līgumam piemērojamiem tiesību aktiem, tādējādi uzskatot sevi par kompetentu izskatīt lietu, pamatojoties uz 1958. gada 10. jūnijā Ņujorkā parakstītās Konvencijas par starptautiskās arbitražas lēmumu atzīšanu un izpildīšanu II panta 3. punktu. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, var noteikt gan to, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai tā varētu taisīt spriedumu, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību (2012. gada 19. jūlija spriedums lietā C-470/11 *Garkalns*, 17. punkts un tajā minētā judikatūra). Tādēļ Tiesai uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, neskarot jautājumu par tiesas kompetenci.
- 29 Ar uzdoto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Romas konvencijas 3. pants un 7. panta 2. punkts ir interpretējami tādējādi, ka pārstāvības līguma slēdzēju izvēlētas dalībvalsts tiesības, kuras atbilst Direktīvā 86/653 izvirzītajām minimālās aizsardzības prasībām, citas dalībvalsts

tiesa, kurai jāizskata lieta, var nepiemērot, dodot priekšroku *lex fori*, pamatojot to ar imperatīvo raksturu, kas dalībvalsts tiesību sistēmā ir piešķirts pašnodarbinātu tirdzniecības pārstāvju statusu regulējošām tiesību normām.

- 30 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, kaut arī iesniedzējtiesas uzdotais jautājums nav par preču pirkšanas vai pārdošanas līgumu, bet gan par pārstāvības līgumu saistībā ar jūras pārvadājumu pakalpojumiem, kā rezultātā Direktīva 86/653 uz pamatlietā aplūkojamo situāciju tieši neattiecas, tomēr Beļģijas likumdevējs, transponējot direktīvas normas valsts tiesību sistēmā, ir vēlējis vienādu attieksmi piemērot abos minētajos gadījumos (skat. pēc analogijas 2006. gada 16. marta spriedumu lietā *C-3/04 Poseidon Chartering*, Krājums, I-2505. lpp., 17. punkts, kā arī 2010. gada 28. oktobra spriedumu lietā *C-203/09 Volvo Car Germany*, Krājums, I-10721. lpp., 26. punkts). Turklāt, kā norādīts šī sprieduma 24. punktā, arī Bulgārijas likumdevējs ir izlēmis direktīvas regulējumu piemērot tirdzniecības pārstāvjiem, kuru uzdevumos ietilpst darījumu apspriešana un noslēgšana, kā tas ir pamatlietā.
- 31 Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai, ja valsts tiesības saistībā ar šīs valsts īpašo iekšējo situāciju paredz tādus pašus risinājumus kā Savienības tiesības, lai, jo sevišķi, nepieļautu diskrimināciju vai konkurences traucējumus, no Savienības tiesībām pārņemto noteikumu vai jēdzienu vienveidīga interpretācija, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tos paredzēts piemērot, ir Savienības interesēs – lai novērstu interpretācijas atšķirības nākotnē (šajā ziņā skat. 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā *C-28/95 Leur-Bloem, Recueil*, I-4161. lpp., 32. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Poseidon Chartering*, 16. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 32 Šajā kontekstā rodas jautājums, vai valsts tiesa, pamatodamās uz Romas konvencijas 7. panta 2. punktu, drīkst nepiemērot līgumslēdzēju izvēlētas dalībvalsts tiesību normas, ar kurām tiek transponētas obligāti saistošas Savienības tiesību normas, tā vietā dodot priekšroku citas dalībvalsts – tās, kurā atrodas tiesa, – tiesību normām, kas tās tiesību sistēmā ir kvalificētas kā imperatīvas.
- 33 *NMB* uzskata, ka Likums par tirdzniecības pārstāvību nav uzskatāms par tādu, kas būtu “obligāti piemērojams” pamatlietā Romas konvencijas 7. panta 2. punkta izpratnē, ņemot vērā, ka šī lieta ietilpst jomā, kas regulēta Direktīvā 86/653, un ka līgumslēdzēju izvēlētas tiesības ir tieši citas Savienības dalībvalsts tiesības, kura arī šo direktīvu ir transponējusi savā tiesību sistēmā. Tādēļ *NMB* apgalvo, ka pušu gribas autonomijas un tiesiskās noteiktības principiem būtu pretrunā, ja tādos apstākļos, kādi ir izskatāmajā lietā, Bulgārijas tiesības tiktu noraidītas, priekšroku dodot Beļģijas tiesībām.
- 34 Beļģijas valdība savukārt uzskata, ka Likuma par tirdzniecības pārstāvību normas ir imperatīva rakstura un ir kvalificējamas par obligāti piemērojamām. Šajā ziņā šī valdība norāda, ka minētajā likumā, kaut arī tas ticis pieņemts kā Direktīvas 86/653 transponēšanas akts, tirdzniecības pārstāvja jēdzienam ir tikusi piešķirta plašāka nozīme nekā direktīvā, jo minētais likums ir piemērojams ikvienam tirdzniecības pārstāvim, kura uzdevums ir “apspriest un, iespējams, noslēgt darījumus”. Beļģijas valdība savos apsvērumos arī ir uzsvērusi, ka šajā likumā ir paredzētas iespējas tirdzniecības pārstāvim saņemt kompensāciju līguma laušanas gadījumā, kā dēļ pamatlieta esot jāizlemj atbilstoši Beļģijas tiesību aktiem.
- 35 Eiropas Komisija būtībā norāda, ka vienpusēja atsaukšanās uz valsts obligāti piemērojamām tiesību normām katrā ziņā ir pretrunā Romas konvencijas pamatprincipiem, īpaši pamatnoteikumam par līgumslēdzēju izvēlēto tiesību aktu pārākumu, ciktāl tie ir tādas dalībvalsts tiesību akti, kas savā tiesību sistēmā ir ietvērusi atbilstošās Savienības tiesību imperatīvās normas. Līdz ar to dalībvalstis nevar rīkoties pretēji šim pamatprincipam, sistemātiski kvalificējot par imperatīvām savas tiesību normas, ja vien tās tiešām neskar svarīgas intereses.

- 36 Tiesa jau ir atzinusi, ka Direktīvas 86/653 mērķis ir saskaņot dalībvalstu tiesību aktus par tiesiskajām attiecībām starp tirdzniecības pārstāvības līguma pusēm (1998. gada 30. aprīļa spriedums lietā C-215/97 *Bellone*, *Recueil*, I-2191. lpp., 10. punkts; 2006. gada 23. marta spriedums lietā C-465/04 *Honyvem Informazioni Commerciali*, Krājums, I-2879. lpp., 18. punkts, un 2009. gada 26. marta spriedums lietā C-348/07 *Semen*, Krājums, I-2341. lpp., 14. punkts).
- 37 No šīs direktīvas preambulas otrā apsvēruma turklāt izriet, ka tajā paredzēto saskaņošanas pasākumu mērķis tostarp ir likvidēt ierobežojumus tirdzniecības pārstāvja profesijas veikšanai, vienādot konkurences nosacījumus Savienībā un panākt tirdzniecības darījumu drošību (2000. gada 9. novembra spriedums lietā C-381/98 *Ingmar*, *Recueil*, I-9305. lpp., 23. punkts).
- 38 No pastāvīgās judikatūras arī izriet, ka valsts tiesību normas, atbilstoši kurām pārstāvības līguma spēkā esamība ir atkarīga no tirdzniecības pārstāvja reģistrācijas fakta šim nolūkam izveidotā reģistrā, būtiski apgrūtina pārstāvības līgumu noslēgšanu un funkcionēšanu starp pusēm no dažādām dalībvalstīm un tādējādi šajā aspektā ir pretējas Direktīvas 86/653 mērķiem (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Bellone*, 17. punkts).
- 39 Šajā ziņā jānorāda, ka šīs direktīvas 17. un 18. pants ir īpaši nozīmīgi, jo tajos ir definēts tirdzniecības pārstāvjiem piemērojamās aizsardzības līmenis, kuru Savienības likumdevējs ir uzskatījis par saprātīgu vienotā tirgus izveides ietvaros.
- 40 Kā Tiesa jau ir atzinusi, ar Direktīvu 86/653 šai nolūkā izveidotais režīms ir imperatīva rakstura. Šīs direktīvas 17. pantā dalībvalstīm faktiski ir paredzēts pienākums izveidot kompensācijas mehānismu tirdzniecības pārstāvjiem līguma izbeigšanas gadījumā. Kaut arī šajā pantā dalībvalstīm ir piedāvāts izvēlēties kompensāciju sistēmu vai zaudējumu atlīdzināšanas sistēmu, šīs direktīvas 17. un 18. pantā ir noteikts precīzs ietvars, kura robežās dalībvalstis var īstenot savu rīcības brīvību, izvēloties piešķiramās kompensācijas vai atlīdzības aprēķina metodes. Turklāt saskaņā ar minētās direktīvas 19. pantu līgumslēdzēji pirms pārstāvības līguma beigām nevar atkāpties no šīm normām, kaitējot tirdzniecības pārstāvim (iepriekš minētais spriedums lietā *Ingmar*, 21. punkts).
- 41 Jautājumā, vai valsts tiesa drīkst nepiemērot līgumslēdzēju izvēlētos tiesību aktus, dodot priekšroku savas valsts tiesību aktiem, ar ko transponēti Direktīvas 86/653 17. un 18. pants, ir jāizdara atsauce uz Romas konvencijas 7. pantu.
- 42 Jāatgādina, ka šīs konvencijas 7. panta, kura nosaukums ir “Imperatīvās normas”, 1. punktā ir minētas citas valsts imperatīvās normas un šī paša panta 2. punktā ir minētas valsts, kurā atrodas tiesa, imperatīvās tiesību normas.
- 43 Tātad ar minētās konvencijas 7. panta 1. punktu valstij, kurā atrodas tiesa, tiek ļauts līgumam piemērojamo tiesību aktu vietā piemērot citas valsts, ar kuru situācija ir cieši saistīta, tiesību aktu imperatīvās normas. Apsverot jautājumu par attiecīgo imperatīvo normu atzišanu, būtu jāņem vērā to raksturs un mērķis un to piemērošanas vai nepiemērošanas sekas.
- 44 Šīs pašas konvencijas 7. panta 2. punkts tātad ļauj valsts, kurā atrodas tiesa, tiesību normu piemērošanu gadījumā, kad tās ir obligātas, neatkarīgi no tā, kuri tiesību akti līgumam tiek piemēroti citos gadījumos.
- 45 No iepriekš izklāstītā izriet, ka saskaņā ar Romas konvencijas 7. panta 1. punktu valsts tiesa citas valsts imperatīvās tiesību normas var piemērot tikai ar konkrētiem nosacījumiem, taču šīs konvencijas 7. panta 2. punktā nav īpašu nosacījumu valsts, kurā atrodas tiesa, imperatīvo tiesību normu piemērošanai.

- 46 Taču jānorāda, ka Romas konvencijas 7. panta 2. punktā paredzētā iespēja atsaukties uz imperatīvu tiesību normu pastāvēšanu neietekmē dalībvalstu pienākumu uzraudzīt šo normu atbilstību Savienības tiesībām. Atbilstoši Tiesas judikatūrai tas, ka valsts tiesību akti tiek kategorizēti kā imperatīvās normas, nenozīmē, ka tiem nav jāatbilst Līguma noteikumiem, jo pretējā gadījumā tiktu apdraudēts Savienības tiesību pārākums un to vienveidīga piemērošana. Šādi valsts tiesību aktu pamatojumi Savienības tiesībās var tikt ņemti vērā vienīgi kā atkāpes no Līgumā paredzētajām Savienības brīvībām un, attiecīgā gadījumā, kā primāri vispārējo interešu apsvērumi (1999. gada 23. novembra spriedums apvienotajās lietās C-369/96 un C-376/96 *Arblade u.c.*, *Recueil*, I-8453. lpp., 31. punkts).
- 47 Šajā sakarā jāatgādina, ka dalībvalsts veikta valsts tiesību normu kvalificēšana par imperatīviem valsts sabiedriskās kārtības noteikumiem attiecas uz tiesību normām, kuru ievērošana tiek uzskatīta par tik vitāli svarīgu attiecīgās dalībvalsts politiskās, sociālās vai saimnieciskās organizācijas aizsardzībai, ka to ievērošana tiek pieprasīta jebkurai personai, kas atrodas šīs dalībvalsts teritorijā, vai visās tiesiskajās attiecībās, kas tajā pastāv (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Arblade u.c.*, 30. punkts, kā arī 2008. gada 19. jūnija spriedums lietā C-319/06 Komisija/Luksemburga, Krājums, I-4323. lpp., 29. punkts).
- 48 Šāda interpretācija atbilst arī Regulas Roma I 9. panta 1. punktam, kas pamatlietā *ratione temporis* gan nav piemērojams. Atbilstoši šim pantam prevalējošas imperatīvās normas ir normas, kuru ievērošanu valsts uzskata par būtisku sabiedrības interešu aizsardzībai, piemēram, savas politiskās, sociālās un ekonomiskās kārtības nodrošināšanai, tiktāl, ka šīs normas tiek piemērotas jebkurai situācijai, kura ir to darbības jomā, neatkarīgi no tā, kādi tiesību akti būtu piemērojami līgumam saskaņā ar šo regulu.
- 49 Tādēļ, lai pilnībā īstenotu Romas konvencijas stūrakmeni – līgumslēdzēju gribas autonomijas principu –, kas pārņemts Regulā Roma I, atbilstoši Romas konvencijas 3. panta 1. punktam ir jārūpējas, lai tiktu respektēta līgumslēdzēju paustā izvēle par tiesību aktiem, kuri piemērojami to starpā nodibinātajām līgumiskajām attiecībām, un tādēļ šīs konvencijas 7. panta 2. punktā paredzētais izņēmums saistībā ar attiecīgās dalībvalsts “imperatīvām tiesību normām” ir interpretējams šauri.
- 50 Tādēļ valsts tiesai, veicot vērtējumu par to valsts tiesību aktu normu “imperatīvo” raksturu, ar kurām tā iecerējusi aizstāt līgumslēdzēju konkrēti izvēlētas tiesību normas, ir jāņem vērā ne vien šo tiesību normu teksts, bet arī attiecīgā tiesību akta kopējā sistēma un tā pieņemšanas apstākļi, lai no tā varētu secināt, vai tā normām ir imperatīvs raksturs, ja izrādās, ka valsts likumdevējs tiesību aktu ir pieņēmis nolūkā aizsargāt attiecīgajā dalībvalstī svarīgas intereses. Kā to uzsvērusi arī Komisija, tā tas varētu būt gadījumā, kad ar direktīvas transponēšanu dalībvalsts tiesību sistēmā, paplašinot tās piemērošanas jomu vai plašāk izmantojot direktīvā paredzēto rīcības brīvību, tirdzniecības pārstāvjiem tiek sniegta plašāka aizsardzība atbilstoši īpašajai interesei, ko dalībvalsts piešķirusi šai iedzīvotāju kategorijai.
- 51 Katrā ziņā, lai veiktu šo novērtējumu un lai neapdraudētu nedz Direktīvas 86/653 saskaņošanas mērķa īstenošanu, nedz arī Romas konvencijas vienveidīgu piemērošanu Savienībā, ir jāņem vērā apstākļi, ka, atšķirībā no līguma, kāds aplūkots iepriekš minētajā lietā *Ingmar*, kurā tika noraidīta trešās valsts tiesību akta piemērošana, šajā pamatlietā tiesības, kuru piemērošanu ir gribēts noraidīt, izvēloties *lex fori*, ir citas dalībvalsts tiesības, kurās, kā norādījušas visas personas, kas iestājušās lietā, kā arī iesniedzējtiesa, ir pareizi transponēta Direktīva 86/653.
- 52 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Romas konvencijas 3. pants un 7. panta 2. punkts ir interpretējami tādejādi, ka pārstāvības līguma slēdzēju izvēlētas Savienības dalībvalsts tiesības, kuras atbilst Direktīvā 86/653 izvirzītajām minimālās aizsardzības prasībām, citas dalībvalsts tiesa, kurai jāizskata lieta, nepiemērot, dodot priekšroku *lex fori*, pamatojot to ar imperatīvo raksturu, kas šīs dalībvalsts tiesību sistēmā ir piešķirts pašnodarbinātu tirdzniecības pārstāvju statusu regulējošām tiesību normām, var vienīgi tad, ja tiesa, kurai jāskata lieta, pamatoti secina, ka, to transponējot, tās valsts likumdevējs ir uzskatījis par būtisku attiecīgās tiesību sistēmas ietvaros tirdzniecības pārstāvīm sniegt aizsardzību, kas ir plašāka par minētajā direktīvā noteikto, šai nolūkā ņemot vērā šāda veida imperatīvo normu raksturu un mērķi.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 53 Attiecībā uz pamatlietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1980. gada 19. jūnijā Romā parakstīšanai atklātās Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, 3. pants un 7. panta 2. punkts ir interpretējami tādējādi, ka pārstāvības līguma slēdzēju izvēlētas Eiropas Savienības dalībvalsts tiesības, kuras atbilst Padomes 1986. gada 18. decembra Direktīvā 86/653/EEK par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem izvirzītajām minimālās aizsardzības prasībām, citas dalībvalsts tiesa, kurai jāizskata lieta, nepiemērot, dodot priekšroku *lex fori*, pamatojot to ar imperatīvo raksturu, kas šīs dalībvalsts tiesību sistēmā ir piešķirts pašnodarbinātu tirdzniecības pārstāvju statusu regulējošām tiesību normām, var vienīgi tad, ja tiesa, kurai jāskata lieta, pamatoti secina, ka, to transponējot, tās valsts likumdevējs ir uzskatījis par būtisku attiecīgās tiesību sistēmas ietvaros tirdzniecības pārstāvim sniegt aizsardzību, kas ir plašāka par minētajā direktīvā noteikto, šai nolūkā ņemot vērā šāda veida imperatīvo normu raksturu un mērķi.

[Paraksti]